

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи

Кафедра педагогіки та соціальної роботи

**СИЛАБУС
навчальної дисципліни**

**«ДЕФЕКТОЛОГІЯ»
(вибіркова)**

Освітньо-професійна програма «Початкова освіта»

Спеціальність 013 «Початкова освіта»

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка»

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи

Мова навчання українська

Розробник:

Платаш Л.Б. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та соціальної роботи; магістр зі спеціальної освіти за спеціалізацією Логопедія.

Профайл викладача (-ів) <https://psr-chnu.com.ua/uk/spivrobotnyky/platash-larysa.html>

Контактний тел. +380990600769

E-mail: l.platash@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=3345>

Консультації Онлайн-консультації: щовівторка 15.00-16.00
Очні консультації: за попередньою домовленістю.

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни)

Актуальність дисципліни визначається необхідністю розуміння психофізичних особливостей розвитку школярів для подальшого максимального їх урахування при організації освітнього середовища, оптимізації навчальної інформації, покращення якості навчання кожного учня. Педагог сучасної освітньої установи з високим рівнем професійної підготовки, мобільності до різноманітного дитячого середовища, а також розумінням особливостей, етіології, механізмів й клінічних провів порушеного розвитку дитини, спроможний реалізувати соціальні запити та основні реформаційні тенденції державної освітньої політики України. Вивчення навчальної дисципліни «Дефектологія» студентами педагогічних спеціальностей забезпечить оволодіння спеціальними знаннями, які допоможуть створювати індивідуальну освітню траєкторію дітей з особливими освітніми потребами, сприяти їх успішному особистісному зростанню й навчанню у закладі загальної середньої освіти.

Силабус вибіркової навчальної компоненти «Дефектологія» складено відповідно до освітньо-професійної програми «Початкова освіта» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» спеціальності 013 «Початкова освіта» підготовки студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Навчальна дисципліна «Дефектологія» зорієнтована на теоретичну і практичну підготовку студентів до вирішення прикладних аспектів роботи з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я; ознайомлення із чинниками, механізмами й закономірностями порушеного розвитку, особливостями засвоєння соціокультурного досвіду особами із особливими потребами; ознайомлення із методами та засобами корекційно-розвивальної роботи й психолого-педагогічної допомоги особам із специфікою розвитку й поведінки; здійснення аналізу сучасних умов вирішення проблеми розвитку та соціалізації осіб з інвалідністю.

Форма підсумкового контролю – залік.

2. Мета навчальної дисципліни – сформувати у студентів розуміння основних закономірностей та особливостей розвитку, виховання та навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку; необхідних компетенцій в галузі дефектології, реалізація яких сприятиме ефективній організації освітнього процесу у закладі ЗЗСО з опорою на принципи корекції і використання компенсаторних можливостей школярів, уникненню помилок у визначенні методів та засобів навчання й виховання дітей з ООП.

Завдання навчальної дисципліни:

- сформувати у студентів систему знань про історію становлення, теоретико-методологічні основи дефектології;
- створити цілісне уявлення про специфіку становлення системи суспільної допомоги особам з порушеним розвитком;
- обґрунтувати принципи системи спеціальної освіти, абілітації та реабілітації дітей з порушеннями у розвитку;

- проаналізувати основні підходи до класифікації осіб з порушеннями розвитку;
- дослідити характерні особливості, симптоматику різних категорій дітей з психофізичними порушеннями, компенсаторні та корекційно-реабілітаційні можливості їх цілеспрямованого навчання, виховання, розвитку, соціалізації, формування активної соціально-корисної спрямованості до самостійної трудової діяльності;
- розвинути вміння діагностувати порушення психофізичного розвитку та визначати ефективні шляхи корекційного впливу на особистість дитини;
- виховувати толерантне ставлення до дітей з психофізичними порушеннями.

3. Пререквізити: «Здоров'язбережувальні технології та домедична допомога», «Психофізіологія дітей дошкільного та молодшого шкільного віку», «Психологія загальна та вікова», «Педагогічна психологія».

4. Результати навчання

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні **знати:**

- історію становлення, теоретико-методологічні основи дефектології;
- специфіку становлення системи суспільної допомоги, принципи системи спеціальної освіти, абілітації та реабілітації дітей з порушеним розвитком;
- основні підходи до класифікації, особливості, симптоматику різних категорій осіб з порушеним психофізичним розвитком;
- компенсаторні та корекційно-реабілітаційні можливості цілеспрямованого навчання, виховання, розвитку, соціалізації осіб з інвалідністю;
- закономірності і особливості навчально-виховного процесу в спеціальних закладах, визначати мету, завдання, зміст, принципи та методи навчання, виховання та трудової підготовки дітей з психофізичними порушеннями;
- правила використання технологічних засобів та обладнання навчальних приміщень (кабінет, клас, спортивний та ігровий зал) у організації корекційно-розвивальної та реабілітаційної роботи;

уміти:

- діагностувати порушення психофізичного розвитку та визначати ефективні шляхи корекційного впливу на особистість дитини;
- виявляти та аналізувати особливості й способи організації життєдіяльності дітей з психофізичними порушеннями в соціальному оточенні (сім'ї, трудових та навчальних колективах);
- організувати освітній процес з опорою на принципи корекції і компенсації порушення, уникнути помилок у визначенні шляхів і методів навчання і виховання дитини.

- використовувати корекційно-педагогічні знання, керуватися толерантним ставленням до дітей з психофізичними порушеннями у майбутній педагогічній діяльності;
- застосовувати спеціальні технічні засоби, які допомагають дітям з порушеннями в їх пізнавальній діяльності та встановленні контакту з оточуючим світом.

Програмний матеріал навчальної дисципліни «Дефектологія» забезпечує оволодіння інтегральною компетенцією та загальними, спеціальними (фаховими) компетентностями, визначених у освітньо-професійній програмі «Початкова освіта».

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі початкової освіти з розумінням відповідальності за свої дії.

Компетентності, визначені Стандартом вищої освіти

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК):

СК-2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.

СК-3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

Види ключових компетентностей:

СК-3.5. Інформатична компетентність. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, оперувати інформаційними даними на основі використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій відповідно до потреб для ефективного виконання професійних обов'язків.

СК-3.6. Соціальна і здоров'язбережувальна компетентність. Здатність і готовність педагога вирішувати професійні завдання, пов'язані з реалізацією здоров'язбереження у процесі професійної діяльності.

СК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організувати їхню пізнавальну діяльність.

СК-5. Здатність до проєктування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти.

СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК-10. Здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами.

Компетентності, визначені ЗВО

СК-14. Здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів оволодіння державною мовою молодшими школярами в школах з викладанням мовами національних меншин

Програмні результати навчання:

Програмні результати, визначені Стандартом вищої освіти

ПР-03 Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційнокомунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі

ПР-07 Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

ПР-08 Організувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.

ПР-13 Організувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно, проєктувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу.

ПР-14 Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

Програмні результати, визначені ЗВО

ПР-17 Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням особливостей учнів-представників національних меншин, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності молодших школярів, формувати в них мотивацію до вивчення державної мови.

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни «Дефектологія»												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин					Вид підсумкового контролю	
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота		індивідуальні завдання
Денна	3	6	3,5	105	2	15		30		60		залік
Заочна	3	6	3.5	105	2	10				95		залік

3.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	с	лаб	Інд	с.р		л	с	лаб	інд	с.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми занять	Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи дефектології											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Дефектологія як наука. Поняття «норма» і «відхилення» у розвитку дитини.	14	2	4			8	11	1				10
Тема 2. Нормативно-	6		2			4	5					5

правове та організаційне забезпечення системи спеціальної освіти дітей з порушеннями розвитку.										
<i>Тема 3.</i> Діагностичний інструментарій виявлення особливостей психофізичного розвитку дітей різних нозологій.	6	2			4	6	1			5
<i>Тема 4.</i> Принципи, засоби та умови абілітації і реабілітації осіб з інвалідністю.	6		2		4	7	1			6
Всього за ЗМ 1	40	6	10		24	34	3			31
	Змістовий модуль 2. Загальна характеристика порушеного розвитку осіб різних нозологій та умови їх успішної інтеграції й соціалізації									
<i>Тема 5.</i> Діти з порушеннями зору та слуху: підходи класифікації, умови успішної соціалізації та інтеграції в соціум.	12	2	4			6	9	1		8
<i>Тема 6.</i> Логопедія як	12	2	4			6	9	1		8

наука. Механізми та симптоматика основних мовленнєвих порушень особистості..										
<i>Тема 7.</i> Корекційно-педагогічна допомога дітям із ЗПР та порушення інтелектуального розвитку.	14	2	4		8	17	1			16
<i>Тема 8.</i> Система освітніх послуг та соціалізації дітей із складними порушеннями. Поняття «розлади спектру аутизму».	14	2	4		8	18	2			16
<i>Тема 9.</i> Специфіка навчання та виховання дітей із академічними труднощами.	6		2		4	9	1			8
<i>Тема 10.</i> Роль гуманістичних освітніх систем у розвитку дітей з ООП.	7	1	2		4	9	1			8
Всього за ЗМ 1	65	9	20		36	71	7			64
Всього годин	105	15	30		60	105				95

3.3. Зміст завдань для самостійної роботи

№ п/п	Назва теми, зміст завдань для самостійної роботи
	Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи дефектології
1	<p><i>Тема 1.</i> Дефектологія як наука. Поняття «норма» і «відхилення» у розвитку дитини.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Схематично відобразити зв'язок дефектології з науками медичного, біологічного, психологічного та педагогічного спрямування. 2. Підготувати інформаційне повідомлення «Актуальні проблеми сучасної дефектології». 3. Доведіть, що дефектологія – наукова галузь знань. Для обґрунтування використайте структурно-логічну схему та пояснення. 4. Опишіть умови народження здорової дитини / Проаналізуйте критичні періоди внутрішньоутробного розвитку дитини. 5. Схематично відобразіть та поясніть структуру аномального розвитку. 6. Охарактеризуйте фактори ризику, що ускладнюють перебіг вагітності та народження здорової дитини / Розкрийте роль спадковості та навколишнього середовища у генезі хвороб / 7. Складіть перелік та коротку характеристику спадкових хвороб людини / Підготуйте повідомлення «Види генних мутацій, які призводять до спадкових захворювань».
2	<p><i>Тема 2.</i> Нормативно-правове та організаційне забезпечення системи спеціальної освіти дітей з порушеннями розвитку.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготувати таблицю «Нормативно-правове забезпечення прав дітей з порушеннями психофізичного розвитку». 2. Охарактеризувати системи спеціальної освіти дітей з порушеннями розвитку.
3	<p><i>Тема 3.</i> Діагностичний інструментарій виявлення особливостей психофізичного розвитку дітей різних нозологій.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опишіть психологічні особливості осіб з інвалідністю. 2. Підберіть діагностичний інструментарій, який використовуються педагогічними працівниками для виявлення особливостей психофізичного розвитку дітей відповідної нозології (категорія дітей з ООП – на вибір студента).
4	<p><i>Тема 4.</i> Принципи, засоби та умови абілітації і реабілітації осіб з інвалідністю.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. На прикладі досвіду дитини запропонуйте заходи щодо її реабілітації (тип нозології – на вибір студентів). 2. Сформулюйте умови абілітації для дітей з інвалідністю (тип нозології – на вибір студентів).

Змістовий модуль 2.	
Загальна характеристика порушеного розвитку осіб різних нозологій та умови їх успішної інтеграції й соціалізації	
5	<p><i>Тема 5.</i> Діти з порушеннями зору та слуху: підходи класифікації, умови успішної соціалізації та інтеграції в соціум.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Складіть порівняльну таблицю «Етіологія порушень слуху та зору». 2. Підбрати відео, які демонструють симптоми порушеного розвитку у осіб з інвалідністю зору та слуху. 3. Поясніть будову зорового (слухового) аналізатора та причини виникнення порушення їх функцій (нозологія – на вибір студента). 4. Порівняйте компенсаторні можливості дітей з порушенням зору та слуху. 5. Дослідити історичні аспекти розвитку тифло- сурдопедагогіки.
6	<p><i>Тема 6.</i> Логопедія як наука. Механізми та симптоматика основних мовленнєвих порушень особистості.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Складіть структурно-логічну схему «Логопедія як наука про порушення мовлення та способи його корекції». 2. Підберіть відео, які демонструють порушення мовлення у дітей та дорослих 3. Сформуйте перелік біологічних і соціально-психологічних, органічних і функціональних, центральних і периферичних факторів мовленнєвих порушень. 4. Підберіть корекційно-розвивальний інструментарій для роботи із дітьми з порушенням мовлення (тип нозології – на вибір студента). 5. Охарактеризуйте механізми та симптоматику основних мовленнєвих порушень.
7	<p><i>Тема 7.</i> Корекційно-педагогічна допомога дітям із ЗПР та порушеннями інтелектуального розвитку.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте основні типи затримки психічного розвитку. 2. Складіть перелік засобів, які використовуються шкільним психологом для корекційної роботи із дітьми із ЗПР. 3. Охарактеризуйте фактори реактивного стану та конфліктних переживань у дітей. Запропонуйте засоби для усунення таких симптомів у школярів. 4. Підготуйтеся до участі у дискусії «Психопатії у школярів: наявність проблеми у освітньому середовищі та шляхи її вирішення». 5. Складіть опис симптомів порушення інтелектуального розвитку особистості. 6. Схематично зобразіть напрямки корекційної роботи з дітьми із розумовою відсталістю.
8	<p><i>Тема 8.</i> Система освітніх послуг та соціалізації дітей із складними порушеннями. Поняття «розлади спектру актизму».</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте симптоматику, основні прояви аутизму. 2. Запропонуйте зміст бесіди педагога із дитиною із «РСА» для виявлення основних психо-емоційних переживань школяра. 3. Підберіть ігрові прийоми для формування мотивації навчання дітей РСА. 4. Заповніть таблицю «Основні групи складних порушень». 5. Спроектуйте середовище для навчання, виховання й розвитку дітей з ООП (нозологія – на вибір студента).
9	<p><i>Тема 9. Специфіка навчання та виховання дітей із академічними труднощами.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сплануйте педагогічну діяльність, визначте мету, завдання та зміст щодо дітей із академічними труднощами. 2. Ознайомтеся із дитиною з ООП, виявити причини її відставань у навчанні, недоліків у поведінці та запропонуйте способи їх усунення. 3. Складіть соціально-педагогічний та корекційно-педагогічний паспорт класу, і якому навчаються діти з ОП.
10	<p><i>Тема 10. Роль гуманістичних освітніх систем у розвитку дітей з ООП.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Заповніть таблицю «Гуманістичні системи освітньої системи». 2. Підготуйте опис досвіду педагога, який працює із дітьми з ООП щодо використання ним гуманістичних систем освіти.

4. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Формами поточного контролю є усна чи письмова (тестування, есе, реферат, творча робота, лабораторна робота) відповідь студента та ін.

Формв підсумкового контролю – залік.

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання :

- стандартизовані (автоматизовані) тести;
- доповіді, реферати, презентації за обраною темою;
- есе;
- розрахункові, графічні, табличні, статистичні та інші роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- анотування й реферування наукової літератури;
- структурно-логічні (візуальні) схеми;
- творчі завдання (проекти, тести, дидактичні ребуси, кросворди тощо).

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Оцінювання поточної навчальної діяльності, підсумкового контролю та дисципліни в цілому здійснюється відповідно до «Положення про контроль і систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Чернівецькому

національному університеті імені Юрія Федьковича (протокол №2 від 24 лютого 2020 року).

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки визначається за допомогою якісних критеріїв і трансформується в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною Шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	Достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)										К-сть балів (залік)	Сумарна к-сть балів
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		
24					36					40 б.	100 б.
60 балів											

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

5. Рекомендована література

5.1. Базова (основна)

1. Аніщук А. М. Основи дефектології та логопедії : навч.-метод. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. 175 с.
2. Будник О.Б. Інклюзивна освіта : посібник. Івано-Франківськ, 2015. 152 с.
3. Дефектологічний словник: навчальний посібник / За редакцією В.І.Бондаря, В.М.Синьова. - К. : „МП Леся”, 2011. - 528 с.
4. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» // Відомості Верховної Ради, 1991. № 2. С. 252-258.
5. Закон України «Про охорону дитинства». Відомості Верховної Ради, 2001, № 30, С. 142-150.
6. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» // Відомості Верховної Ради, 2006. № 2-3. С. 36-42.
7. Колишкін О. В. Вступ до спеціальності Дефектологія: навчальний посібник. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2006. 288 с.
8. Крутій К. Л. Діагностика мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Запоріжжя : ЛПКСЛТД, 2005. 208 с.
9. Логопедія : підручник / за ред. М. К. Шеремет. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2018. 856с.
10. Малярчук А. Я. Дидактичний матеріал для виправлення мовленнєвих вад : у 2-х ч. Київ : ЛТД, 2005. I ч. 272 с.; II ч. 183с.
11. Манько Н. В. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку : науково-методичний посібник. Київ : КНТ, 2008. 256 с.
12. Мартинчук О. В. Основи корекційної педагогіки : навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта». Київ : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 288 с.
13. Миронова С.П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка. Підручник. Кам'янець-Подільський, 2015. 312 с.
14. Ревуцька О. В. Диференційна діагностика мовленнєвих вад : навч. посіб. Бердянськ: ФОП Ткачук О.В. 2014. 200 с.
15. Савченко М. А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2007. 160 с.
16. Синьов В. М., Коберник Г. М. Основи дефектології : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1994. 143 с.

5.2. Додаткова

1. Верховний Комісар ООН з прав людини. (1960). Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти, [веб-сайт ООН]. Організація Об'єднаних Націй [1998, 10/12/98].
2. Колупаєва А. А. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: навчально-методичний посібник / Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Київ, 2010. 96 с.(Серія «Інклюзивна освіта»).
3. Колупаєва А. А. До проблеми понятійно-термінологічних визначень у сучасній спеціальній педагогіці. Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: Наук.- метод, зб. Випуск 8. К., 2006. С. 105-109.
4. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. К.: «Самміт-Книга», 2009. 272 с.
5. Конопляста С. Ю., Сак. Т. В. Логопсихологія: навч. посібник. К.: Знання, 2010. 293 с.
6. Навчально-методичний посібник у 9 книгах / За заг. ред. Колупаєвої А.А. К., 2010. 363 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
7. Пінчук Ю. Модель професійної компетентності вчителя-логопеда. Дефектологія. 2007. № 2. С. 14-18.
8. Права дитини. Виклад фактів. / Харківська правозахисна група. Харків: Фоліо, 2004. 36 с.
9. Тарасун В. В. Аутологія: теорія і практика: підручник. К.: Вадекс, 2018. 390 с. 30.
10. Тарасун В. В. Основи теорії і практики логодидактики: підручник для вищих навчальних закладів. К.: «Каравела», 2017. 296 с.
11. Шевцов А. Г. Освітні основи реабілітології: монографія. К.: МП "Леся", 2009. 484 с.

6. Інформаційні ресурси

1. http://www.bohdan-books.com/userfiles/file/books/lib_file_201372450.pdf
2. http://mobiro.ru/doc/112600/Interaktivni_tehnologii_navchannja/
3. <http://www.your-job.org/index.php?id=95>
4. <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-12a81b67900c2>
5. http://atamanuk.at.ua/index/interaktivni_tekhnologiji_kooperativnogo_navchannja/0-8
6. http://yrok.at.ua/publ/interaktivna_vprava/8-1-0-331
7. <http://www.svit-pk.cpto1.vn.ua/page.php?id=175>
8. <http://e-kniga.in.ua/product/interaktivni-igru-kycherova/>
9. <http://cit.ckipo.edu.ua/index.php/component/content/article/27-intel---/32-->
10. http://ua.textreferat.com/referat-12322-1.html__